

صادرات جمعیت

♦ دکتر مهرداد شفیعی

مشاور و فعال حوزه استارت‌آپ‌ها و کارآفرینی

مقدمه

مهاجرت به‌عنوان یکی از مهم‌ترین موضوعات اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و بین‌المللی در قرن بیستم از منظر علوم انسانی، اجتماعی و اقتصادی قابل بررسی و پژوهش است. جایجایی جمعیت و پدیده مهاجرت موضوعی است که به قدمت تاریخ بشریت وجود داشته و همیشه انسان به دلیل علل و عواملی مجبور به مهاجرت دائمی یا موقت گردیده است. این پدیده از قرن ۱۹ میلادی به‌صورت جدی‌تر مورد توجه قرار گرفته است و در قرن بیستم به دلیل کاهش نرخ رشد جمعیت و به‌تبع آن کاهش نیروی انسانی متخصص و نیروی کار در جوامع پیشرفته مخصوصاً جوامع اروپایی و پیر شدن جمعیت در بسیاری از کشورهای پیشرفته مخصوصاً کشورهای عضو اتحادیه اروپا و تغییر رویه اقتصادی در کشورهای توسعه‌یافته از اقتصاد مبتنی بر منابع طبیعی (زمین، آب، خاک، معدن، نفت و گاز، جنگل و کشاورزی، منابع زیرزمینی) به اقتصاد مبتنی بر دانش؛ ایجاد ارزش افزوده بالاتر و بهره‌وری بیشتر در استفاده از منابع طبیعی و سیاست‌های اقتصادی مبتنی بر سازگاری با محیط‌زیست و جلوگیری از تخریب آن مهاجرت و جذب نیروی کار، متخصصین و نخبگان به‌عنوان یکی از مهم‌ترین عوامل مؤثر توسعه در کشورهای جهان سوم به‌عنوان کشورهای مهاجرفرست و کشورهای توسعه‌یافته به‌عنوان کشورهای مهاجرپذیر در برنامه‌ریزی‌ها و سیاست‌گذاری‌ها نقش آفرینی می‌کند.

تنها در مدت ۱۷ سال (۲۰۱۷-۲۰۰۰) جمعیت مهاجرین در دنیا به میزان ۸۵ میلیون نفر رشد داشته و از ۱۷۳ میلیون نفر به بیش از ۲۵۸ میلیون نفر رسیده است و ۳۴ درصد از کل فرایند مهاجرت از کشورهای درحال توسعه به سمت کشورهای توسعه‌یافته جریان دارد.

متأسفانه در کشورهای جهان سوم و فقیر به دلیل نرخ بالای رشد جمعیت که همچنان نیز ادامه دارد و سیاست‌های غلط جمعیتی با جمعیت بالای جوان و جویای کار مواجه هستیم که اگرچه به‌عنوان یک فرصت می‌تواند در راستای توسعه اقتصادی آن کشور نقش آفرینی نماید، اما به دلیل عدم وجود

زیرساخت‌های مناسب مانند آموزش با کیفیت (در این کشورها آموزش بسیار ضعیف است)، زیرساخت‌های اقتصادی مناسب و عدم توانمندی دولت‌ها در سیاست‌گذاری‌های صحیح و نگاه بلندمدت و تلقی تهدید از این نیروی کاری عظیم و عدم مشارکت بخش خصوصی در نقش آفرینی مؤثر باعث گردیده جمعیت متخصص و زبده آن کشور به سایر کشورهای پیشرفته مهاجرت نمایند، اما این کشورها با توجه به نرخ بالای رشد جمعیت فرصت استفاده از ظرفیت‌های جدید نیروی انسانی در آینده را دارند؛ اگرچه رهایی از بحران‌هایی که گریبان‌گیر این کشورها است امکان به فعلیت رساندن این امکانات بالقوه را حتی در آینده بسیار سخت می‌نماید.

از سوی دیگر در کشورهای درحال توسعه نیز به دلیل نرخ بالای رشد جمعیت در دهه‌های گذشته، مانند کشورهای فقیر با جمعیت بالای جوان و جویای کار مواجه هستیم که اگرچه یک فرصت است و می‌تواند در راستای توسعه اقتصادی نقش آفرینی نماید، اما به دلیل عدم وجود زیرساخت‌های مناسب مانند آموزش درخور و شایسته (در این کشورها آموزش برخلاف کشورهای فقیر از یک سطح استاندارد متوسط برخوردار است)، عدم سیاست‌گذاری‌های قوی و سرمایه‌گذاری‌های وسیع توسط دولت و بخش خصوصی در زمینه اقتصادهای مبتنی بر دانش، برنامه دولت‌ها و سیاست‌گذاران اقتصادی بر توسعه بهره‌برداری از منابع طبیعی و سرمایه‌گذاری در این بخش و در نتیجه عدم تمرکز و امکان سرمایه‌گذاری (به دلیل محدود بودن سرمایه‌های دولتی و توان دولت) در بخش اقتصاد دانش‌محور و متکی بر تخصص و نیروی انسانی توسط دولت‌ها و از سوی دیگر عدم سیاست‌گذاری‌هایی

کشورهای

پیشرفته‌تر از

ظرفیت کشورهای

دیگر استفاده

می‌نمایند و یا

سیاست‌گذاری‌های

درست و

اصولی و وجود

زیرساخت‌های

مناسب و با کیفیت

به صورت گزینش

شده، مهاجران

متخصص و نیروی

انسانی با کیفیت

کشورهای دیگر

را جذب نموده و

در راستای توسعه

اقتصادی خود

استفاده می‌نمایند.

صادر شد، نشان از اهمیت مهاجران برای این کشور است. یا نمونه دیگر، در آبان ماه امسال وزیر مهاجرت کانادا اعلام کرد که برنامه ریزی نموده‌اند تا ظرف ۳ سال آینده به یک میلیون دویست هزار نفر، اقامت دائم کانادا را اعطا نمایند. این تصمیم در شرایطی اخذ می‌شود که بحران جهانی بیماری کووید ۱۹ اقتصاد بسیاری از کشورها را دستخوش تغییر نموده و رشد اقتصادی آن‌ها را بسیار کاهش داده است. نکته جالب توجه این است که این میزان جذب مهاجر، معادل ۳ درصد جمعیت این کشور است. اگر این کشور می‌خواست این افزایش جمعیت را به صورت طبیعی ایجاد نماید، نیاز به نرخ رشد جمعیت ۲،۲۸ درصد داشت (نرخ رشد کنونی جمعیت کانادا بر اساس آمار بانک جهانی ۱،۲۸ درصد است) و البته تا این جمعیت به زمان بهره‌وری و اشتغال برسد، ۲۰ سال زمان همراه با سرمایه‌گذاری‌های وسیع جهت آموزش، بهداشت و ... مورد نیاز بود، اما اکنون این نیرو را در بهترین شرایط سنی و تخصص به راحتی جذب نموده در صورتی که بسیاری از هزینه‌های آموزشی و ... این نیروها توسط کشور مبدأ پرداخت شده است.

وضعیت ایران از نظر مهاجرت

داده‌های جمع‌آوری شده نشان می‌دهد که تعداد کل مهاجران ایرانی الاصل افزایش یافته و از حدود نیم میلیون نفر قبل از سال ۱۳۵۷ (حدود ۱،۳ درصد از جمعیت کشور) به ۳،۱ میلیون نفر در سال ۱۳۹۸ (حدود ۳،۸ درصد از جمعیت کشور) افزایش یافته است. جریان متوسط سالیانه مهاجران از ایران به طور متوسط ۶۳۰۰۰ نفر می‌باشد که ایالات متحده (۳۲٪)، کانادا (۱۴٪)، آلمان (۱۱٪) انگلستان (۶٪) سوئد (۵٪) و ترکیه (۵٪) به ترتیب مقصد مهاجران ایرانی می‌باشند. همچنین تخمین زده می‌شود که از این ۳،۱ میلیون نفر در مجموع حدود ۷۰۰۰۰۰ فرد ایرانی الاصل در دانشگاه‌های خارجی تحصیل کرده‌اند. البته به مرور زمان با مهاجرت خانواده‌های ایرانی به خارج از کشور این آمار در یک لوپ بسته، رفته‌رفته افزایش می‌یابد. بر اساس سوابق انتشارات جهانی، بیش از ۱۰۰ هزار نفر محقق ایرانی تبار در دانشگاه‌ها و مؤسسات تحقیقاتی خارجی مشغول به کار هستند.

سرمایه‌های انسانی

انسان‌ها به واسطه توانایی‌شان در تولید ارزش و ثروت، سرمایه انسانی نامیده می‌شوند. سرمایه انسانی در کنار سرمایه‌های طبیعی، فرهنگی و اجتماعی یکی از عوامل مهم توسعه محسوب می‌شود. سرمایه انسانی تلفیقی از ویژگی‌های ژنتیک، توانمندی‌های احراز شده، مهارت‌ها و تجربه‌های

که بخش خصوصی را ترغیب به سرمایه‌گذاری در این بخش نماید و بالعکس سیاست‌هایی که بخش خصوصی را به سمت سرمایه‌گذاری در بهره‌برداری از منابع طبیعی و زیرزمینی سوق می‌دهد، باعث گردیده که به طور شایسته از این ظرفیت نیروی انسانی در راستای توسعه اقتصادی بهره‌برداری نگردد و در نتیجه پدیده مهاجرت رنگ و بوی قوی‌تر و تأثیرگذارتری داشته باشد. در این کشورها به دلیل اجرای سیاست‌های کنترل جمعیتی و شرایط حاکم بر جامعه که به طور طبیعی تأثیرگذار است نرخ رشد جمعیت کاهش یافته و در نتیجه برخلاف کشورهای فقیر، فرصت محدودی جهت بهره‌برداری از این ظرفیت وجود دارد. (کشور ایران را باید در این دسته طبقه‌بندی نمود.)

اما کشورهای پیشرفته از ظرفیت کشورهای دیگر استفاده می‌نمایند و با سیاست‌گذاری‌های درست و اصولی و وجود زیرساخت‌های مناسب و باکیفیت به صورت گزینش شده، مهاجران متخصص و نیروی انسانی باکیفیت کشورهای دیگر را جذب نموده و در راستای توسعه اقتصادی خود استفاده می‌نمایند. ارائه ویزاهای سرمایه‌گذاری، کاری و دانشجویی تا سالیان سال جزو سیاست‌های کلان این کشورها بوده است و با تغییر رویه‌های اقتصادی با هوشیاری چندین سال است که با در سبز ویزاهای استارت آپی سعی در گزینش دقیق نیروهای نخبه سایر کشورها داشته‌اند. نکته جالب این است که برخلاف ویزاهای دانشجویی که به صورت موقت صادر می‌گردد و در صورتی که فرد، دانشجوی فعالی باشد و چند سال مورد سنجش قرار گیرد پس از اتمام تحصیل، شهروندی موقت آن کشور را دریافت می‌دارد. در برخی کشورها در ویزاهای استارت آپی از همان روز اول به فرد ویزای اقامتی با شهروندی موقت اعطا می‌گردد و با این سیستم دقیق به صورت انتخابگرانه مهاجرین نخبه را انتخاب می‌نمایند. در چند سال اخیر مخصوصاً بعد از سال ۲۰۱۰ میلادی بسیاری از کشورهای پیشرفته به سوی ارائه ویزای استارت آپی گام برداشته‌اند؛ به عنوان مثال اکنون کشورهای انگلستان، دانمارک، سوئد، ایرلند، سنگاپور، نیوزلند، استرالیا، آلمان، ایتالیا، فرانسه، اسپانیا، کانادا، بلژیک و هلند چند سالی است ویزای استارت آپی صادر می‌نمایند.

نکنه جالب توجه، در سیاست‌گذاری‌های دقیق این کشورهاست؛ به عنوان مثال به محض روی کار آمدن دولت جدید آمریکا در روز تحلیف از ۱۵ فرمان اجرایی که رییس جمهور جدید صادر نمود یکی مربوط به لغو ممنوعیت سفر شهروندان ۸ کشور به آمریکا بود و این موضوع همراه با مقاومت‌های داخلی و مخالفت‌های نهادهای آمریکایی که در زمان صدور فرمان اجرایی ممنوعیت سفر که توسط رییس جمهور پیشین

جریان متوسط

سالیانه مهاجران

از ایران به طور

متوسط ۶۳۰۰۰

نفر می‌باشد که

ایالات متحده

(۳۲٪)، کانادا

(۱۴٪)، آلمان

(۱۱٪) انگلستان

(۶٪) سوئد

(۵٪) و ترکیه

(۵٪) به ترتیب

مقصد مهاجران

ایرانی می‌باشند.

همچنین تخمین

زده می‌شود که از

این ۳،۱ میلیون

نفر در مجموع

حدود ۷۰۰۰۰۰

فرد ایرانی الاصل

در دانشگاه‌های

خارجی تحصیل

کرده‌اند. البته

به مرور زمان

با مهاجرت

خانواده‌های

ایرانی به خارج از

کشور این آمار در

یک لوپ بسته،

رفته‌رفته افزایش

می‌یابد.

از سوی دیگر از اوایل دهه ۲۰۰۰ ایران به یک فرصت استثنایی جمعیتی وارد شده است که طی آن نسبت جمعیت در سن کار به کودکان و سالخوردگان برای حدود نیم قرن بالا باقی خواهد ماند و همین‌طور که در مقدمه اشاره گردید این فرصت بسیار محدود است؛ نزدیک به ۲۰ سال از آن گذشته و بسیار کمتر از ۳۰ سال دیگر زمان برای بهره‌برداری و بهره‌مندی از نتایج آن باقی نیست. با این حال میزان سرانه درآمدی هر فرد در ایران برای مدت طولانی در سطح غیر جذاب ۴۰۰۰ دلار باقی مانده است و این موضوع نشان می‌دهد که ایران جز کشورهای است که نتوانسته است از تحصیلات عالی در جهت تقویت اقتصادی استفاده نماید.

عوامل تشدید مهاجرت از ایران

قطعاً برای بررسی علل و عوامل مهاجرت باید از دیدگاه‌های متفاوت اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، رویدادهای طبیعی و مسائل داخلی و بین‌المللی موضوع را بررسی نموده و تأثیر هر یک از این عوامل را بر اساس انجام مطالعات میدانی بر مبنای مصاحبه و پرسش‌نامه به‌طور دقیق مطالعه نمود و البته بررسی آمارهای مهاجرتی به‌صورت سالیانه و تطابق آن‌ها با این موارد قطعاً مفید خواهد بود. از جمله عوامل مهم تشدید مهاجرت از ایران که البته کامل و دقیق نیست عبارت‌اند از:

- تفاوت درآمد سرانه ایران در مقایسه با اقتصادهای پیشرفته،

کسب شده توسط فرد در طول زندگی است. پژوهش‌های انجام شده در آمریکا اثرگذاری مثبت مهاجران بر رشد تجارت، افزایش نوآوری و توسعه آمریکا را تأیید کرده‌اند و بر اساس مطالعات انجام شده در سطح بین‌المللی درآمد سرانه هر ایرانی تنها به دلیل خروج سرمایه‌های انسانی و ارتباط کم آن‌ها با کشور به مقدار بیش از ۱,۴ درصد کاهش یافته و درآمد سرانه هر آمریکایی و کانادایی به‌عنوان منتفع‌ترین کشورها از مهاجرت سرمایه‌های انسانی به میزان به ترتیب ۴,۱۷ درصد و ۶,۵۸ درصد افزایش داشته است. بر اساس مطالعات کمی، توسعه سرمایه انسانی ایران در چند دهه گذشته چشمگیر نبوده است، اما ایران در ارتقا میانگین سال‌های تحصیل و همچنین در افزایش تولیدات علمی در رده برترین‌های جهانی قرار دارد. افزایش میانگین سال‌های تحصیل از ۴,۲ در سال ۱۹۹۰ به ۱۰ در سال ۲۰۱۸ و افزایش حدود ۵۰ برابری تعداد مقالات در دو دهه گذشته بیانگر این واقعیت است. در مورد کیفیت آموزش ابتدایی و متوسطه، با توجه به نتایج آزمون‌های بزرگ و موفقیت بین‌المللی دانش‌آموزان در ریاضیات و علوم، ایران به‌طور مداوم در رتبه سوم در میان کشورهای شرکت‌کننده در آزمون‌ها قرار دارد. در مقایسه با ایران کشورهای درحال توسعه سریع آسیای شرقی از نظر بهبود میانگین سال‌های تحصیل عملکرد کمتری داشته‌اند، اما با این وجود از سرمایه‌گذاری‌های خود در کیفیت آموزش بهره قابل توجهی برده‌اند.

- کیفیت پایین‌تر آموزشی مخصوصاً در سطح تحصیلات عالی در مقایسه با کشورهای پیشرفته،
 - شهرنشینی،
 - عوامل جاذبه در مقصد و دافعه در مبدأ،
 - گسترش اینترنت و شبکه‌های اجتماعی و افزایش ارتباطات و کسب اطلاعات بیشتر در مورد مهاجرت،
 - افزایش تعداد دوستان و ایرانیان خارج از کشور که احساس غربت را تا حدودی کاهش می‌دهد،
 - عدم استفاده از ظرفیت‌های تخصصی نیروهای انسانی که باعث حس بی‌فایده بودن برای آن‌هاست،
 - بیکاری قشر تحصیل کرده مخصوصاً تحصیلات تکمیلی (نرخ بیکاری از فارغ‌التحصیلان کارشناسی به سمت فارغ‌التحصیلان کارشناسی ارشد و دکتری سوق پیدا کرده است)،
 - شرایط سهل، آسان و جذاب (مانند ویزاهای استارت آپی و ویزاهای دانشجویی، فاند‌های دانشگاهی و ...) برای دریافت ویزا و اقامت توسط کشورهای پیشرفته،
 - جنگ تحمیلی ایران و عراق،
 - تحریم‌های اقتصادی سنگین و طولانی مدت بین‌المللی و یک‌جانبه،
 - شوک‌های پولی و کاهش ارزش پول ملی و تورم بالا.

ظرفیت بالقوه مهاجرین و چشم‌انداز آینده

- سرمایه‌گذاری مالی: با توجه به چندین دهه سرمایه‌گذاری محدود در ایران، ظرفیت بالقوه زیادی جهت سرمایه‌گذاری در ایران وجود دارد. بازار ایران قابلیت تبدیل شدن به یک فرصت عالی جهت سرمایه‌گذاری برای افراد ثروتمند و مدیران مالی در دیاسپورا را دارد. در بسیاری از نظریات و مدل‌های اقتصادی سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی به خصوص در کشورهای در حال توسعه از عوامل مهم توسعه محسوب می‌شود. ورود سرمایه از دیاسپورا می‌تواند به صورت سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی (FDI)، سرمایه‌گذاری مخاطره‌آمیز و ارزش ویژه باشد. اقتصاد ایران از ظرفیتی بیش از ۱۰۰ میلیارد دلار در جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی برخوردار است و طبق آمار مؤسسات معتبر مالی سرمایه در دست دیاسپورای ایرانی بیش از ۲۸۰۰ میلیارد دلار است.

- درآمدهای برگشتی (ریمیتنس): نوعی از منابع مالی هستند که مهاجران در کشور مقصد کسب کرده و به طرق مختلف (پول، کالا یا خدمات) به کشور مبدأ ارسال می‌کنند. در سطح جهانی در سال ۲۰۱۴ میزان درآمد برگشتی که از کشورهای پیرامند به کشورهای با درآمد پایین یا متوسط سرازیر شده است معادل ۴۳۱ میلیارد دلار بوده که این میزان در سال ۲۰۱۷ به ۴۶۶ میلیارد دلار افزایش یافته است. کشورهای هند

و چین با دریافت بیش از ۶۰ میلیارد دلار درآمد برگشتی در صدر جدول کشورهای دریافت کننده ریمیتنس قرار دارند و بعد از آن‌ها کشور فیلیپین (۳۳ میلیارد دلار) مکزیک (۳۱ میلیارد دلار) نیجریه (۲۲ میلیارد دلار) مصر (۲۰ میلیارد دلار) در رده‌های بعدی قرار گرفته‌اند. برای ایران میزان درآمد برگشتی سالانه مبلغی معادل ۱ میلیارد و ۴۰۰ میلیون دلار می‌باشد که رقم بسیار ناچیزی است.

- مشارکت‌های بشردوستانه: با توجه به صبغه بسیاری از کارآفرینان و متخصصان ایرانی در جامعه دیاسپورا در زمینه حمایت از فعالیت‌های بشردوستانه که محدود به کشور محل اقامت خود نیز نبوده است می‌تواند به‌عنوان یک ظرفیت مدنظر قرار گیرد.

- گردشگری: علاوه بر سفرهای کوتاه‌مدت به ایران، ایرانیان مهاجر می‌توانند به ارتقا صنعت گردشگری ایران از طریق بازاریابی کالاها مرتبط با فرهنگ ایرانی و در راستای معرفی ظرفیت‌های گردشگری و سیاحتی ایران نقش آفرین باشند.

- حواله‌ها: این نوع کمک در درجه اول برای تأمین نیازهای اساسی خانواده‌های مهاجرین استفاده می‌گردد. متأسفانه در ایران میزان سرمایه‌ای که مهاجران ایرانی از کشور منتقل می‌کنند به‌طور مداوم بیشتر از مبلغی است که به کشور باز می‌گردانند.

- بازگشت استعدادها: افراد حرفه‌ای و مهاجران بسیار ماهر ایرانی می‌توانند با بازگشت دائمی، موقت یا مجازی شکاف دانش و مهارت‌های مدیریتی را پر نمایند. همچنین می‌توانند پذیرش فناوری‌های جدید در ایران را تسهیل نمایند و به ورود کالاها و خدمات تولید شده در ایران به بازار جهانی کمک نمایند. دانشگاهیان ایرانی دانشگاه‌های خارجی می‌توانند با کمک هم‌تایان داخل ایران به افزایش کیفیت آموزش عالی کمک شایان توجه نمایند.

مدلی مقایسه‌ای برای بررسی ظرفیت توسعه اقتصادی ایران پس از بازگشت واقعی استعدادها

در ابتدا لازم به ذکر است که این مدل تنها یک مدل مقایسه‌ای است و قطعاً برای ارائه مدلی دقیق، بسیاری از پارامترهای دیگر نیز باید لحاظ شود، اما ارائه همین مدل غیردقیق نیز حقایق مهمی از ظرفیت‌های بالقوه را آشکار می‌کند که قابل تأمل است. در این مدل در بخش اول مقایسه‌ای صورت می‌گیرد بین اطلاعات جمعیتی دره سیلیکون ولی (آمار ارائه شده در این مدل بر اساس آخرین آمار سال ۲۰۲۰ ارائه می‌گردد) و موقعیت ایرانیان خارج از کشور و در بخش دوم موفقیت‌های اقتصادی دره سیلیکون به‌عنوان خروجی ارائه می‌گردد و می‌تواند نقشه راهی باشد که اگر در ایران

بر اساس
 مطالعات انجام شده در سطح بین‌المللی
 درآمد سرانه
 هر ایرانی تنها
 به دلیل خروج سرمایه‌های انسانی و ارتباط کم آن‌ها با کشور
 به مقدار بیش از ۱٫۴ درصد کاهش یافته و درآمد سرانه هر آمریکایی و کانادایی به‌عنوان منتفع‌ترین کشورها از مهاجرت سرمایه‌های انسانی به میزان ۴٫۱۷ درصد و ۶٫۵۸ درصد افزایش داشته است.

تولید ناخالص داخلی سیلیکون ولی در سال ۲۰۱۹، ۳۵۰ میلیارد دلار بوده است. متوسط درآمد سالیانه در منطقه سیلیکون ولی ۱۴۶۷۹۵ دلار بوده است.

شرایط فعال سازی ظرفیت نخبگان ایرانی مهاجر

- شناخت دقیق علل مهاجرت و برنامه ریزی در سطوح کلان جهت تعدیل آن‌ها،
- سیاست‌گذاری جهت فراهم آمدن امکان سرمایه‌گذاری در خارج از کشور،
- تسهیل در رفت‌وآمد ایرانیان مقیم خارج مخصوصاً کشورهای با پذیرش بالای ایرانیان و ایجاد خطوط پروازی مستقیم، منظم و با کیفیت،
- تسهیل در ارائه خدمات مستقیم و با کیفیت کنسولی در کشورهای با پذیرش بالای مهاجرین ایرانی،
- تقویت سفارت‌خانه‌های خارجی جهت ایجاد ارتباط مؤثر با جامعه ایرانیان خارج از کشور،
- ارائه مشوق‌های متعدد به بخش خصوصی و فراهم آوردن قوانین حمایتی از آن‌ها برای جذب سرمایه‌های خارج از کشور،
- سیاست‌های تشویقی در راستای تسهیل بازگشت موقتی یا دائم مهاجرین،
- فراهم آمدن امکان زندگی در ایران و کشورهای دیگر برای مهاجرینی که در رفت‌وآمد هستند،
- کاهش نگاه‌های امنیتی و سیاسی به مهاجرین و پدیده مهاجرت و جایگزین کردن نگاه‌های کارشناسی به‌جای آن،
- تصویب قوانین شفاف و کارآمد در مورد چگونگی برخورد با پدیده تابعیت‌های دو یا چندگانه برای مدیریت آن بجای نفی آن،
- عدم اتخاذ رویکردهای سخت، حقوقی و ساختاری برای مهاجرت و جایگزینی آن با رویکردهای اصولی و تشویقی. ♦♦

نیز به این سمت سوق پیدا نماییم که از ظرفیت‌های نیروی انسانی مهاجرین و غیر مهاجرین استفاده نماییم رسیدن به این اهداف اقتصادی دور از انتظار نیست.

بخش اول:

کل جمعیت سیلیکون ولی ۳،۱ میلیون نفر می‌باشد که با جمعیت ۳،۱ میلیون ایرانی مقیم خارج از کشور برابر است. در دو نمودار زیر ترکیب جمعیتی از نظر سن و تحصیلات منطقه سیلیکون ولی نشان داده شده است. ترکیب جمعیتی ایرانیان مقیم خارج از کشور نسبت به این دو مدل بسیار بهره‌ورتر است؛ به این مفهوم که ایرانیان خارج از کشور از نظر سنی درصدی بیشتری را در رده سنی ۲۰ تا ۵۹ شامل می‌گردند و از نظر تحصیلات نیز سهم تحصیلات تکمیلی بسیار پررنگ‌تر است و سهم سایر بخش‌ها بسیار کم‌رنگ‌تر؛ همان‌طور که ذکر شد در حدود ۷۰۰ هزار نفر ایرانی با تحصیلات تکمیلی و دانشگاهی در خارج از کشور تخمین زده شده است.

میزان سرمایه‌گذاری ریسک‌پذیر دره سیلیکون در سال ۲۰۱۹، ۲۰ میلیارد دلار و میزان سرمایه‌گذاری فرشته ۱۵۰ میلیون دلار بوده است. میزان سرمایه در دست دیاسپورای ایرانی در حدود ۲۸۰۰ میلیارد دلار می‌باشد.

بخش دوم: موفقیت‌های اقتصادی

دره سیلیکون جزو محدود مناطقی است که علی‌رغم بحران جهانی پاندمی بیماری کووید ۱۹ رشد مثبت اقتصادی داشته است و نه تنها آمار بیکاری نداشته است بلکه شغل جدید نیز در سال ۲۰۲۰ ایجاد نموده است. در سال ۲۰۲۰ سیلیکون ولی برای ۹ سال متوالی بعد از بحران مالی سال ۲۰۰۸ آمریکا، توسعه و رشد مداوم داشته است و در این ۹ سال در حدود ۸۲۱۰۰۰ شغل جدید در منطقه ایجاد گردیده است.

بازار ایران قابلیت

تبدیل شدن

به یک فرصت

عالی جهت

سرمایه‌گذاری

برای افراد ثروتمند

و مدیران مالی

در دیاسپورا را

دارد. در بسیاری

از نظریات

و مدل‌های

اقتصادی

سرمایه‌گذاری

مستقیم خارجی

به خصوص در

کشورهای در

حال توسعه

از عوامل مهم

توسعه محسوب

می‌شود. ورود

سرمایه از دیاسپورا

می‌تواند به صورت

سرمایه‌گذاری

مستقیم خارجی

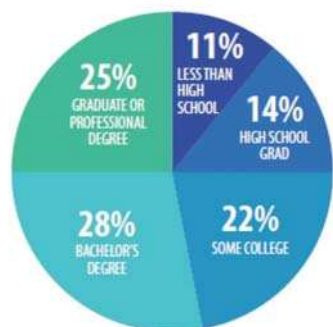
(FDI)،

سرمایه‌گذاری

مخاطره‌آمیز و

ارزش ویژه باشد.

ADULT EDUCATIONAL ATTAINMENT

AGE DISTRIBUTION

